

FACTSHEET

Eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken¹

WAT ZIJN SCHADELIJKE TRADITIONELE PRAKTIJKEN?

Schadelijke traditionele praktijken (STP)² zijn vormen van onderdrukking en geweld die voortkomen uit traditie, cultuur, religie en/of bijgeloof binnen een samenleving. Vaak spelen onderliggende opvattingen over gender en seksualiteit een rol.

De plegers, zoals ouders, familie of religieuze gemeenschapsleiders, willen veelal geen geweld gebruiken, maar doen dit onder druk van de omgeving (Movisie, 2016; Andersson Elffers Felix, 2019). De praktijken worden van generatie op generatie in stand gehouden doordat de meerderheid van de gemeenschap het geweld toestaat of goedkeurt. Het geweld komt dus niet zozeer voort uit individuele motieven. De mate waarin STP plaatsvinden en hoe een groep omgaat met eer worden beïnvloed door verschillende factoren, zoals scholing, sociaal economische omstandigheden en maatschappelijke participatie.

WAT IS EERGERELATEERD GEWELD?

Eergerelateerd geweld (EGG) omvat elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een persoon en daarmee van diens familie of groep, waarbij de buitenwereld op de hoogte is of dreigt hiervan op de hoogte te raken. Eer is de morele reputatie van een familie, groep en/of samenlevingsvorm. STP worden vaak verward met EGG. Het is niet hetzelfde, maar het is wel met elkaar verbonden. Verschillende vormen van STP kunnen namelijk eergerelateerd zijn.

De eer van een familie/groep kan worden beschadigd, bijvoorbeeld doordat een individu gedrag vertoont dat niet past bij de waarden en normen van de groep en het wangedrag bekend is geworden bij de groep. Wanneer bijvoorbeeld een familielid wangedrag vertoont dat bekend is geworden in de sociale omgeving, dan moet de familie wel maatregelen treffen om de morele reputatie te herstellen en geaccepteerd te blijven door de sociale omgeving. EGG is vaak gekoppeld aan de zedelijke eer, maar er zijn nog veel meer vormen van eer. Mannen en non-binaire leden van een groep kunnen ook slachtoffer worden.

IN WELKE VORMEN UITEN STP EN EGG ZICH?

De vorm en intensiteit van STP en EGG verschillen per groep en verschillen zelfs tussen subgroepen binnen een groep. Het is niet mogelijk om een sluitende lijst met vormen van STP en EGG op te stellen, maar er zijn wel vormen die vaak voorkomen:

- fysieke of psychische mishandeling (o.a. dreiging met de dood, intimidatie, gedwongen worden tot zelfmoord);
- huwelijksdwang/kindhuwelijken;
- achterlating (in land van herkomst/buitenland) of uitstoting;
- vrijheidsbeperking (o.a. opsluiten, isoleren, niet naar werk/school mogen, telefoon/laptop afpakken);
- huwelijkse gevangenschap (bijvoorbeeld niet kunnen scheiden door weigering partner of verbod vanuit (religieuze) wetten);
- gedwongen abortus of gedwongen afstand nemen van kind;
- vrouwelijke genitale verminking;
- hymenreconstructie (of controle op maagdenvlies);
- (genezings)rituelen en bezweringen (o.a. LHBTIQ+ 'genezen' of bestraffen, voodoo, offeren);
- eerwraak/eermoord, waarbij iemand wordt vermoord of aangezet tot zelfmoord uit naam van familie-eer;
- uitbuiting;
- slavernij;
- onderdrukking.

OP WELKE RISICOFACTOREN MOET IK LETTEN?

STP en EGG worden vaak niet gesignaleerd door de omgeving en professionals. De problemen gaan gepaard met schaamte, angst, onveiligheid, onwetendheid en taboe. Vaak zien slachtoffers zichzelf niet als slachtoffer of schamen zij zich voor wat er is gebeurd. Het is van belang om je te verdiepen in de culturele achtergrond van iedere cliënt om eventuele signalen in context te kunnen plaatsen.

Vaak wordt gedacht dat STP en EGG vooral voorkomen in moslimgemeenschappen of bij mensen van Afrikaanse komaf, maar het is belangrijk om te weten dat het ook voorkomt in Nederlandse gemeenschappen zoals motorclubs, sektes, tweede generatie migranten, orthodox Christelijke of andere, religieuze gemeenschappen en/of gemeenschappen waar collectieve waarden en normen erg belangrijk zijn.

Extra kwetsbare groepen, zoals LHBTIQ+ en mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, lopen meer risico om slachtoffer te worden wanneer zij minder geaccepteerd worden binnen de groep en/of omdat zij minder weerbaar kunnen zijn. Daarnaast lopen zij meer risico om niet gezien of gehoord te worden door mensen die hulp kunnen bieden. Daarom is het bij deze groepen belangrijk om extra alert te zijn op de signalen.

1 Dit document is een ontwikkeldocument: nieuwe gegevens en bronnen worden steeds toegevoegd

2 STP worden in deze factsheet breed gedefinieerd: eergerelateerd geweld, huwelijksdwang, achterlating, huwelijkse gevangenschap, gedwongen isolement, hymenreconstructie en vrouwelijke genitale verminking. Er wordt breed gekeken naar eer en STP, waarbij de definities zelf ook door ons ter discussie worden gesteld. De begrippen worden vaak gerelateerd aan niet-westerse culturen of religies, wat een goede signalering en analyse kan beperken. Eerkwesties kunnen over het hoofd worden gezien of etnisch profileren dreigt. Om dit te voorkomen doen we nu verder onderzoek. Zo kunnen we meer zicht krijgen op de criteria van de bestaande definitie en/of een nieuwe werkdefinitie ontwikkelen met behulp van diverse experts op dit gebied.

Signalen zijn niet altijd specifiek voor EGG of STP en kunnen ook wijzen op andere vormen van geweld, zoals huiselijk geweld (Van Dijke & Terpstra, 2010). Daarom is het van belang om altijd nader onderzoek te doen. Bij de volgende signalen is alertheid van belang:

- angst voor geweld vanuit de samenlevingsvorm;
- verlies van zelfbeschikkingsrecht, eigen identiteit mag niet of conform de norm aanwezig zijn, eigen keuzes kunnen niet gemaakt worden;
- beslissingen worden in collectieve context genomen om het groter belang te dienen, ten koste van persoonlijk belang;
- ongelijkwaardige rolverdeling tussen mannen en vrouwen;
- polygaam huwelijk;
- gedragsveranderingen en of klachten zoals depressie, negatief zelfbeeld, zelfbeschadiging, eetproblemen en slecht slapen;
- wegloupedrag, (structureel) verzuim van school en of dagbesteding, verminderde prestaties;
- opzien tegen komende vakantie, (plotseling) gehaald en/of gebracht worden (surveillance) door familieleden;
- het onthouden van medische zorg;
- verbreken van sociale contacten zonder duidelijke reden;
- verandering van kleding;
- plotselinge aankondiging van verloving of huwelijk;
- roddels in de gemeenschap;
- shame sexting/exposure (ongevraagd doorsturen van seksueel getinte beelden met als doel de afgebeelde persoon aan de schandpaal te nagelen);
- geen beschikking meer hebben over identiteitsdocumenten.

WAT KAN IK DOEN BIJ (HET VERMOEDEN VAN) STP EN EGG?

Slachtoffers van STP en EGG spreken niet snel met professionals over wat hen is overkomen. Zij weten vaak weinig over hun rechten, ervaren regelmatig taal- en cultuurbarrières met de professional en zwijgen soms uit angst voor de gevolgen als er over deze praktijken wordt gesproken. Als hun wangedrag bekend wordt, raakt de eer juist in het geding. Het is daarom de taak van de professional om goede, respectvolle en open vragen te stellen over de achtergrond van de persoon en door te vragen. Om het gesprek goed te kunnen voeren is het van belang om je te verdiepen in en vragen te stellen over de gewoontes van de gemeenschap waar je cliënt uit komt.

1. Observeer

- a. Het gehele traject, van intake tot afsluiten.
- b. Extra aandacht tijdens de somatische screening/bij ambulante cliënten, contact huisarts.

2. Ga het gesprek aan

- a. Een respectvolle nieuwsgierigheid naar de beleving, betekenis en context van de klachten en problemen.
- b. Cultuursensitief vanuit de persoons- en herstelgerichte benadering.
- c. Maak vermoedens van STP of EGG bespreekbaar met de cliënt en gebruik het [cultureel interview](#) om beter inzicht te krijgen in culturele en persoonlijke achtergronden van een cliënt.
- d. Geef psycho-educatie over de thema's die naar voren komen.
- e. Neem de tijd om samen met de cliënt te zitten om uit te leggen wat je doet en wie je informeert.

3. Maak een plan

- a. Raadpleeg altijd een deskundige collega of externe expert bij vermoedens van STP en/of EGG.
- b. Als veiligheid in het geding komt, volg de **meldcode**: maak een veiligheidsplan en bespreek waar een cliënt terecht kan voor hulp als er een onveilige situatie is, zowel ten tijde als ook nadat hulpverlening bij Fier is afgerond.
- c. Verwijs door als verdere somatische medische hulp geïndiceerd is.
- d. Overweegt je cliënt of jijzelf om aangifte te doen, maak dit dan bespreekbaar en raadpleeg een deskundige collega.
- e. Bij acuut gevaar bel 112.

Gebruik de specifieke meldcode voor eergerelateerd geweld:

Risicotaxatie en –analyse altijd door experts van politie met behulp van de checklist eergerelateerd geweld;

Stappen van de meldcode worden anders ingevuld – het is van groot belang niet direct ouders te betrekken of te informeren vanwege het risico op escalatie en gezichts- en/of eerverlies;

Via de politie en Veilig Thuis kan consultatie plaatsvinden bij, en taxatie en analyse door, het Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd geweld (A&A kan dit ook laten doen).

WAAR KAN IK MEER INFORMATIE EN ADVIES VINDEN?

- Binnen Fier bestaat een expertisegroep 'EGG en STP'. De leden van deze groep willen je graag te woord staan bij vragen en geven trainingen over EGG en STP. Je kan de groep mailen via: Eer_STP@fier.nl.
- Uitgebreidere informatie over EGG en STP staat in de [richtlijn "Eergerelateerd geweld en schadelijke traditionele praktijken"](#).
- Voor advies van een externe expert kan je contact opnemen met het [Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld](#).
- Voor advies over huwelijksdwang en achterlating kan je contact opnemen met het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating ([LKHA](#)): 0703454319
- Op de [website van Sargasso](#) staat meer informatie over eer en moreel stigma.
- Op deze [sociale kaart](#) kan je zien waar in Noord-Nederland hulp wordt geboden voor slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking

BRONVERMELDING

- Andersson Elffers Felix. (2019, december). *Verkenning 'schadelijke traditionele praktijken': voor een samenhangende aanpak van praktijken die zelfbeschikking beperken*. Ministerie van VWS. <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/12/16/verkenning-schadelijke-traditionele-praktijken/verkenning-schadelijke-traditionele-praktijken.pdf>
- Movisie. (2016, 11 augustus). *Wat zijn schadelijke traditionele praktijken?* <https://www.movisie.nl/artikel/wat-zijn-schadelijke-traditionele-praktijken>
- Pharos. (2019). *Meisjesbesnijdenis/VGV*. Geraadpleegd op 11 augustus 2021, van <https://www.pharos.nl/thema/meisjesbesnijdenis-vgv/>
- Veilig Thuis. (z.d.). *Huwelijksdwang en achterlating*. Veilig Thuis - Noord- en Midden Limburg. Geraadpleegd op 11 augustus 2021, van <https://www.veiligthuisnml.nl/kenniscentrum/huwelijksdwang-en-achterlating/>